

United Nations
Nations Unies

International
Criminal Tribunal
for the former
Yugoslavia

Tribunal Pénal
International pour
l'ex-Yougoslavie

Medunarodni
krivični sud za
bivšu Jugoslaviju

Press Release . Communiqué de presse . Saopštenje za javnost

(Isključivo za medije. Nije službeni dokument.)

TRIAL CHAMBERS

CHAMBRES DE 1ere INSTANCE

PRETRESNA VIJEĆA

Hag, 26. februar 2001.

JL/P.I.S./567-t

PRESUDA PRETRESNOG VIJEĆA III U PREDMETU KORDIĆ I ČERKEZ

DARIO KORDIĆ OSUĐEN NA 25 GODINA ZATVORA MARIO ČERKEZ OSUĐEN NA 15 GODINA ZATVORA

- **Ustanovljeno miješanje Hrvatske u oružani sukob u srednjoj Bosni**
- **Napadi HVO-s "su izvedeni prema zajedničkoj zamisli ili planu koje je vodstvo bosanskih Hrvata stvorilo i sprovelo u svrhu etničkog čišćenja Muslimana u (lašvanskoj) dolini"**
- **Dario Kordić "je bio regionalni vođa i zdušno se uključio u zajednički plan progona, planirajući, pripremajući i naređujući one dijelove kampanje koji su spadali u njegovu sferu uticaja"**
- **Mario Čerkez je "kao zapovjednik Viteške brigade, učestvovao u napadima na Vitez, Stari Vitez i Večerisku ... i nije preduzeo neophodne mjere da te napade spriječi, i nije kaznio one koji su bili za njih odgovorni"**

Ova rasprava se održava da bi Pretresno vijeće izreklo svoju presudu. Ovo je peti predmet pred Međunarodnim krivičnim sudom koji se odnosi na događaje u dolini Lašve 1992. i 1993. godine, ali prvi u kojem se sudi nekom političaru na visokom položaju.

Kontekst predmeta je sukob između bosanskih Muslimana i bosanskih Hrvata koji se tih godina odigravao u srednjoj Bosni. Oba optuženika imala su istaknutu ulogu u tom sukobu. Dario Kordić je bio političar o kojem se govorilo kao o najvažnijem političaru u tom području. Mario Čerkez je bio vojnik, zapovjednik brigade u oružanim snagama bosanskih Hrvata. Optužbe kojima se terete odnose se na događaje koji su se zbili u toku tog sukoba.

Optužnica sadrži 44 tačke, u kojima se dvojica optuženih terete za osam teških povreda Ženevskih konvencija, deset kršenja zakona i običaja ratovanja i četiri zločina protiv čovječnosti. U prve dvije tačke optuženi se terete za progona, što predstavlja zločin protiv čovječnosti. U ostalim tačkama terete se za djela koja se odnose na ubistva, nečovječno postupanje, pritvaranje i razaranje. U optužnici se navodi da su optuženi učestvovali u široko rasprostranjenoj ili sistematskoj kampanji progona bosanskih Muslimana u toj regiji, koja je kulminirala u seriji napada, u trajanju od više od dvije godine, na gradove i sela u dolini Lašve i okolini. Mnogi su civili Muslimani poginuli, bili teško ranjeni, ili zatočeni. U međuvremenu su se palile njihove kuće, uništavali njihovi gradovi, sela i vjerski objekti, te pljačkala njihova imovina.

Obrana obojice optuženih sastoji se u potpunom negiranju tvrdnji optužbe. Ne samo što se osporava odgovornost optuženih za zločine za koje se terete, nego se postavlja i pitanje jesu li ti zločini uopšte počinjeni. Pretresno vijeće je zbog toga moralo utvrditi da li su ti zločini počinjeni, i, ako jesu počinjeni, da li su optuženi krivi za zločine za koje se terete.

Rezultat je bio krajnje dug postupak sudjenja, koje je trajalo 20 mjeseci, i u kojem je pred sud iznesen veliki broj dokaza. Ukupno je svjedočio 241 svjedok, a predloženo je 4.500 dokaznih predmeta. Transkript ima 28.000 strana.

Ovo što slijedi je sažetak pismene presude, koji nije njezin sastavni dio. Sama presuda moći će se dobiti danas.

Adresa na Internetu: <http://www.un.org/icty>

Public Information Services/Press Unit/Služba za informiranje javnosti

Churchillplein 1, 2517 JW The Hague. P.O. Box 13888, 2501 EW The Hague. Netherlands

Tel.: +31-70-416-5356; 416-5343 Fax: +31-70-416-5355

Najprije nekoliko pravnih pitanja. Pretresno vijeće nalazi da je u predmetno vrijeme u srednjoj Bosni postojalo opšte stanje oružanog sukoba. Nadalje, vijeće zaključuje da postoji jasna veza između tog sukoba i zločina koji se navode u optužnici. Pretresno vijeće nalazi da je taj sukob, zbog intervencije Republike Hrvatske, bio međunarodni sukob.

Pretresno vijeće takode nalazi da progon može uključivati i postupanje koje se ne navodi izričito kao zločin protiv čovječnosti u članu 5 Statuta Međunarodnog suda. Međutim, to mora biti postupanje koje se po težini može usporediti s ostalim zločinima navedenim u tom članu. U ovom slučaju, Pretresno vijeće smatra da dva krivična djela za koja se terete optuženi nemaju tu težinu - progon u formi podsticanja i širenja mržnje kroz propagandu ili na neki drugi način, te progon u sferi zapošljavanja.

Okrenimo se sada činjenicama. Dio povijesti koji nas zanima počinje 1990. godine, osnivanjem političke stranke bosanskih Hrvata – Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine, ili HDZ-BiH. Bio je to ogranak hrvatske stranke, nacionalističke stranke HDZ. Krajem 1991., HDZ –BiH je u Bosni stvorila zasebnu hrvatsku zajednicu, HZ H-B, za koju Pretresno vijeće smatra da je osnovana sa namjerom da, jednog dana, postane dio Republike Hrvatske. Nakon toga je HZ H-B uspostavila još jedno tijelo, Hrvatsko vijeće obrane, ili “HVO”, kao tijelo izvršne i odbrambene vlasti u zajednici bosanskih Hrvata. Potom su stvorene lokalne opštinske organizacije HVO-a kao izvršna i vojna vlast u opštinama.

U međuvremenu je krenuo nagli uspon Darija Kordića u političkoj stranci HDZ-BiH: najprije je postao predsjednik stranke u svom gradu Busovači, zatim predsjednik regionalne zajednice, pa potpredsjednik HZ H-B. Mario Čerkez je bio jedan od osnivača HVO-a u Vitezu i zapovjednik lokalne brigade, poznate pod imenom Viteška brigada.

Godine 1992., HVO je počeo preuzimati svu vlast u opštinama srednje Bosne, a posebno u Busovači, Vitezu i Kiseljaku. Nisu naišli na mnogo oružanog otpora, osim u Novom Travniku i selu Ahmići. U tim događajima, Dario Kordić je pokazao i svoju političku i svoju vojnu vlast, te Pretresno vijeće nalazi da je krajem 1992., uoči sukoba, Dario Kordić posjedovao i jedan i drugi oblik vlasti. U vojnom smislu njegova vlast nije podrazumijevala neki formalni čin, nego je to bila pozicija za koju se sam izborio. Zbog toga ga se ne može precizno smjestiti na određeno mjesto u lancu zapovijedanja i ne pretpostavlja se da je imao moć da disciplinira ili kažnjava vojnike – stoga Pretresno vijeće ne nalazi njegovu odgovornost u smislu člana 7(3) Statuta, koji govori o komandnoj odgovornosti.

Sada dolazimo do najvažnije godine u historiji sukoba, godine 1993. Godina je započela mirovnim pregovorima i Vance-Owenovim planom. Međutim, situacija je ubrzo prerasla u sukob, najprije u Gornjem Vakufu, a nakon toga i u Busovači. Tu opštinu je HVO napao u januaru 1993., djelujući artiljerijom i pješadijom na civilne ciljeve, na način kojim je uspostavljen obrazac za napade na gradove i sela koji će uslijediti kasnije. Dokazi pokazuju da je Dario Kordić bio umiješan u taj napad.

U aprilu 1993., na red su došli Vitez i muslimanska sela u dolini Lašve koja su napadnuta. Pretresno vijeće smatra da dokazi upućuju na to da je napad HVO-a na ta mjesta bio dobro organizovan i planiran, posebno napad na selo Ahmići rano ujutro 16. aprila, koji je rezultirao masakrom u kojem je ubijeno više od 100 ljudi, među njima 32 žene i jedanaestoro djece, a selo je uništeno. Slični napadi poduzeti su na sela duž doline rijeke Lašve i na grad Vitez. Pretresno vijeće nalazi da su ti napadi izvedeni prema zajedničkoj zamisli ili planu koje je vodstvo bosanskih Hrvata stvorilo i sprovelo u svrhu etničkog čišćenja Muslimana u dolini.

Dario Kordić je kao lokalni politički čelnik bio dio te zamisli ili plana, a njegova je uloga uglavnom bila vezana za planiranje i podsticanje. Uz to, Pretresno vijeće nalazi da je Dario Kordić bio prisutan na sastanku političara održanom u štabu pukovnika Blaškića 15. aprila, kad su izdana ovlaštenja za napad na Ahmiće i druga sela; da je Mario Čerkez prisustvovao kasnijem vojnom sastanku na kojem su izrađeni planovi; te da je Dario Kordić povezan sa naredenjem pukovnika Blaškića da se pobiju svi vojno-sposobni muškarci, istjeraju civili i zapale kuće u Ahmićima.

U odnosu na ulogu Marija Čerkeza u događajima od 16. aprila, Pretresno vijeće nalazi da je u tom periodu Viteška brigada bila u samom žarištu borbi i da je Mario Čerkez komandovao tom brigadom. Kao zapovjednik, učestvovao je u napadima na Vitez, Stari Vitez i Večerisku. Međutim,

uprkos tome što je prisustvovao vojnom sastanku 15 aprila, Pretresno vijeće nije uvjereno van razumne sumnje da Mario Čerkez snosi neku odgovornost za napad na Ahmiće. Za taj napad odgovorna je 4. bojna vojne policije, koja nije bila pod njegovom komandom.

Borbe oko Viteza nastavile su se i nakon 16. aprila. Dana 18. aprila eksplodirao je kamion-bomba blizu džamije u Starom Vitezu, kojom prilikom je poginulo barem 6 ljudi, a povrijeđeno još 50. Pretresno vijeće zaključuje da je to bio čisto teroristički čin, koji su počinili elementi iz viteškog HVO-a, ali nema dokaza na osnovu kojih bi se optuženi mogli povezati sa tom akcijom.

Dana 18. aprila, HVO je napao sela u opštini Kiseljak. Ti su napadi izvršeni u sklopu opšte ofenzive HVO-a na muslimansko stanovništvo ovog područja, a Dario Kordić je kao lokalni politički vođa bio povezan sa njima.

Dana 19. aprila, granatirana je tržnica u Zenici, pri čemu je poginulo 15 ljudi, a mnogo više ih je ranjeno. Pretresno vijeće nalazi da je HVO odgovoran za taj napad, koji se međutim ne podudara s obrascem ostalih napada te nije dio zajedničke zamisli ili plana. Nije pokazana nikakva politička veza, te stoga Pretresno vijeće ne može zaključiti da je Dario Kordić bio umiješan u taj protivpravni napad.

Krajem aprila uspostavljeno je primirje, ali u junu su ponovo počele borbe u srednoj Bosni. HVO je krenuo u još jednu seriju napada – ovaj put na sela u opštini Kiseljak, među ostalima i na selo Tulica, kojom prilikom je poginulo 12 ljudi, a selo je uništeno. Pretresno vijeće nalazi da su te ofenzive takođe bile odraz plana HVO-a da podjarmi Muslimane srednje Bosne. Kao i u slučaju aprilskih ofenziva na sela, Pretresno vijeće smatra da ti napadi ne bi bili izvedeni da ih nije odobrilo lokalno političko vodstvo u liku Dariju Kordića.

U oktobru 1993., zbivanja su se prenijela u opštinu Vareš. Selo Stupni Do smješteno je oko jedan kilometar južno od grada Vareša. Dana 23. oktobra selo je napadnuto i smrtno je stradalo 38 ljudi. Nije se osporavalo da su za taj masakr odgovorni Ivica Rajić i njegovi vojnici iz Kiseljaka. U selu je doduše bilo nešto otpora, ali ne postoji nikakvo opravdanje za ono što se desilo. Međutim, Pretresno vijeće smatra da su uticaj i ovlasti Darija Kordića bili koncentrirani u dolini Lašve i nisu dosegali Stupni Do, koji je dakle bio van polja njegova uticaja, i da napad na ovo selo nije bio dio zajedničke zamisli ili plana u kojima je on inače učestvovao.

Tokom ofenziva HVO-a, na stotine civila bosanskih Muslimana pohvatani su i zatočeni u provizornim logorima. Uslovi su bili različiti od logora do logora, ali općenito neljudski. Pretresno vijeće smatra da su zatočnici bili izloženi arbitrarnom i protivpravnom zatvaranju (koje je bilo dio zajedničke zamisli ili plana) te da su bez opravdanja prisiljavani da kopaju rovove i služe kao taoci i živi štit. Pretresno vijeće takođe nalazi da je zapovjednik Viteške brigade Mario Čerkez bio odgovoran za protivpravno zatvaranje i nečovječno postupanje prema zatočenicima u pritvorskim objektima u Vitezu, te da je Dario Kordić bio odgovoran za protivpravno zatvaranje civila u područjima nad kojima je imao ovlasti. Međutim, tim logorima su upravljala vojna lica, a dokazi nisu takvi da bi se iz njih sa sigurnošću mogao izvesti zaključak da je Dario Kordić bio u vezi s načinom na koji se postupalo prema zatočenicima, niti da je to postupanje bilo dio zajedničke zamisli ili plana.

Pretresno vijeće nalazi da postoji zajednički obrazac razaranja i pljačke u svim mjestima koje je napao HVO, i da je HVO hotimice usmjeravao napade na džamije i druge vjerske obrazovne ustanove. Sve je to bio dio zajedničkog plana, a optuženi su umiješani u ona krivična djela u odnosu na koja se smatraju odgovornima za napade.

U odnosu na one tačke optužnice koje terete za progon, Pretresno vijeće nalazi, na osnovu uvjerljivih dokaza, da je tokom perioda na koji se odnosi optužnica trajala kampanja progona uperena protiv bosanskih Muslimana u srednoj Bosni. Ona je poprimala najekstremnije oblike progona, tj. napade na gradove i sela uz istovremeno razaranja i pljačku, ubijanje, ranjavanje i zatočavanje. Svrha te kampanje bilo je podjarmljivanje bosanskomuslimanskog stanovništva.

Stoga Pretresno vijeće odbacuje tvrdnje odbrane da ta zbivanja nisu bila ništa drugo nego građanski rat, da su se bosanski Hrvati branili i da su sami bili izloženi progону. U tom je smislu činjenica da su nad pojedinim bosanskim Hrvatima počinjena učasna djela irelevantna, mada ta djela mogu biti predmet nekog drugog sudskog postupka.

Pretno vijeće je došlo do sljedećih zaključaka o učestvovanju optuženih u kampanji progona. Bez obzira na njegov položaj, dokazi ne potkrepljuju tvrdnju da je Dario Kordić bio u najvišim strukturama vodstva bosanskih Hrvata, ni da je on bio tvorac kampanje progona. On je bio regionalni vođa i zdušno se uključio u zajednički plan progona, planirajući, pripremajući i naređujući one dijelove kampanje koji su spadali u njegovu sferu uticaja.

Kao što je već rečeno, Pretno vijeće smatra da je Mario Čerkez, kao zapovjednik Viteške brigade, učestvovao u napadima na Vitez, Stari Vitez i Večerisku. To je bio vrhunac kampanje progona. Optuženi je dao svoj prilog kampanji zapovijedajući vojskom koja je učestvovala u nekim od tih incidenata; kao takav on je sa-izvršilac.

Sada prelazimo na navod da su optuženi takode krivi na osnovu svoje odgovornosti nadređenog i zbog toga što nisu spriječili te zločine niti kaznili počinioce. Pretno vijeće smatra da se takva odgovornost može pripisati civilima, pod uslovom da se utvrdi postojanje potrebnih ovlasti koje omogućuju sprečavanje i kažnjavanje. Međutim, kao što je rečeno, Pretno vijeće nalazi da Dario Kordić nije imao ovlasti niti da spriječi zločine, niti da kazni počinioce, te da stoga ne može biti odgovoran po članu 7(3) Statuta. S druge strane, Mario Čerkez je znao da predstoje napadi na Vitez, Stari Vitez i Večerisku koje će izvesti vojnici pod njegovom komandom. Nije preduzeo neophodne mjere da te napade spriječi, i nije kaznio one koji su bili za njih odgovorni, te je stoga odgovoran po članu 7(3) u odnosu na krivična djela proizašla iz napada na te tri lokacije.

Konačno, Pretno vijeće primjenjuje ovom prilikom praksu kakvu je u vezi s kumulacijom osuđujućih presuda nedavno usvojilo Žalbeno vijeće. Stoga će optuženi biti oslobođeni optužbi iz onih tačaka optužnice za koje se ne mogu izreći kumulativne osuđujuće presude.

U vezi sa tačkama optužnice Pretno vijeće nalazi sljedeće.

Tačke 1 i 2: zločini protiv čovječnosti: progona

Tačka 1: Dario Kordić – KRIV

Tačka 2: Mario Čerkez – KRIV

Tačke 3 – 6: kršenja zakona i običaja ratovanja (protivpravni napad na civile).

Tačke 3 i 4: Dario Kordić – KRIV

Tačke 5 i 6: Mario Čerkez – KRIV

Tačke 7 – 20: zločini protiv čovječnosti, teške povrede Ženevskih konvencija, te kršenja zakona i običaja ratovanja (ubistvo, hotimično lišavanje života, nehumana djela, hotimično nanošenje velikih patnji ili teških povreda, nečovječno postupanje).

Dario Kordić:

Tačke 7, 8, 10 i 12: - KRIV

Tačke 9, 11 i 13: - NIJE KRIV

Mario Čerkez:

Tačke 14, 15, 17 i 19: - KRIV

Tačke 16, 18 i 20: - NIJE KRIV

Tačke 21 i 22: zločin protiv čovječnosti i teška povreda Ženevskih konvencija (zatvaranje, protivpravno zatočenje)

Dario Kordić – KRIV

Tačke 23 – 28: teške povrede Ženevskih konvencija i kršenja zakona i običaja ratovanja (nečovječno postupanje, korištenje živih štitova, uzimanje talaca).

Dario Kordić – NIJE KRIV

Tačke 29 – 31: zločin protiv čovječnosti i teške povrede Ženevskih konvencija (zatvaranje, protivpravno zatočenje, nečovječno postupanje).

Mario Čerkez – KRIV

Tačke 32 – 36: kršenja zakona i običaja ratovanja i teške povrede Ženevskih konvencija (okrutno postupanje, uzimanje talaca, nečovječno postupanje).

Mario Čerkez:

Tačke 32, 34 i 36: - NIJE KRIV

Tačke 33 i 35: - KRIV

Tačke 37 – 42: teške povrede Ženevskih konvencija; kršenja zakona i običaja ratovanja (uništavanje imovine širokih razmjera, bezobzirno razaranje, pljačkanje).

Tačka 37: Dario Kordić – NIJE KRIV

Tačke 38 i 39: Dario Kordić – KRIV

Tačka 40: Mario Čerkez – NIJE KRIV

Tačke 41 i 42: Mario Čerkez – KRIV

Tačke 43 i 44: kršenja zakona i običaja ratovanja (uništavanje ili nanošenje štete ustanovama namijenjenim religiji ili obrazovanju).

Tačka 43: Dario Kordić – KRIV

Tačka 44: Mario Čerkez – KRIV

Prelazeći na pitanje kazne, Pretresno vijeće želi da iznese nekoliko opštih napomena. Pretresno vijeće će razmotriti odgovarajuće kazne u predmetu protiv optuženih, naglašavajući da su kazne odraz dokaza iznesenih u ovom predmetu i uloga koje su po mišljenju Pretresnog vijeća imali optuženi. Oba optužena su proglašena krivim za brojna krivična djela. Sva ta krivična djela su proistekla iz istog zajedničkog plana koji je doveo do progona i "etničkog čišćenja" bosanskih Muslimana u dolini Lašve i njenoj okolini. Kontinuirana kampanja koja je uslijedila sastojala se od niza nemilosrdnih i divljačkih napada na sela i gradove pri čemu se nije pravila razlika s obzirom na životnu dob žrtava: ubijani su ili protjerivani i stari i mladi, a njihovi domovi spaljivani. Ukupan broj poginulih se možda nikad neće utvrditi, no se radi o stotinama, dok je na hiljade ljudi protjerano. Krivična djela na ovom stupnju barbarstva predstavljaju najteži oblik krivičnih djela i oni koji su učestvovali u njihovom izvršavanju moraju očekivati primjereno stroge kazne koje će odraziti zgražanje međunarodne zajednice.

Dario Kordić: Vi ste imali važnu ulogu u tim krivičnim djelima. Kao regionalni politički čelnik u srednjoj Bosni, sa posebnim uticajem u dolini Lašve, vi ste bili stvarni politički zapovjednik na području gdje je počinjen najveći dio ovih krivičnih djela. Kao što je već rečeno, Pretresno vijeće ne prihvata u potpunosti sve navode Tužilaštva i ne smatra da ste pripadali najvišim strukturama koje su vodile kampanju progona. Isto tako, oslobadate se optužbi za neka krivična djela koja proizlaze iz pojedinačnih djela terora, te optužbi za pokolj u Stupnom Dolu. Stoga vam se ovim ne izriče kazna kao tvorcu progona, niti njegovom glavnom pokretaču. Vi ste se, međutim, zdušno pridružili toj kampanji i odigrali svrsishodnu ulogu u ofanzivama u dolini Lašve 1993. godine, tačnije u izdavanju naredenja za napad na Ahmiće i druga sela u aprilu 1993. Za svoju ulogu u tom stravičnom događaju zaslužujete primjerenu kaznu. Činjenica da ste bili političar i da niste učestvovali u samom izvršenju zločina ne znači ništa; vi ste svoju ulogu zasigurno odigrali, kao što su ljudi koji su pucali odigrali svoju. Štaviše, činjenica da ste bili na čelnoj poziciji povećava težinu krivičnih djela. Niste se pozvali ni na kakve olakšavajuće okolnosti, a takve okolnosti ni ne postoje. Pretresno vijeće smatra da će se ukupni kriminalitet vašeg ponašanja najbolje pokazati dosuđivanjem jedinstvene kazne. Dario Kordić, osuđeni ste na 25 godina zatvora.

Mario Čerkez: Vaša pozicija se razlikuje od pozicije vašeg suoptuženog. Bili ste vojnik i zapovjednik srednjeg ranga u HVO-u. Pretresno vijeće primjećuje da niste imali prethodnog iskustva u zapovijedanju i da vas ništa u ranijem životu nije moglo pripremiti za to. Međutim, vi ste bili zapovjednik Viteške brigade u vrijeme strašnih događaja u dolini Lašve i vodili ste tu brigadu u napadima koji su za posljedicu imali smrt civila i razaranje. Iako Pretresno vijeće nalazi da vaši vojnici nisu učestvovali u pokolju u Ahmićima, vi ste odigrali svoju ulogu u kampanji progona, a ta uloga je otežana vašim zapovjednim položajem. Iako su neka svjedočenja govorila u prilog vašoj ličnosti i karakteru, ništa od onoga što je predočeno kao olakšavajuća okolnost ne predstavlja osnovu za ublažavanje kazne za ove međunarodne zločine. Pretresno vijeće smatra da će se ukupni kriminalitet vašeg ponašanja najbolje pokazati dosuđivanjem jedinstvene kazne. Mario Čerkez, osuđeni ste na 15 godina zatvora.

Vrijeme koje su optuženi proveli u pritvoru Međunarodnog suda, tačnije, period od 6. oktobra 1997. do dana izricanja ove presude, uračunaće se u kazne.